

זמרת אנוש - ויתור על המטרה

במדבר רבה (וילנא) פרשת בהעלותך פרשה טו

"בהעלותך" זהו שאמר הכתוב (תהלים קלט) "גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר" כחשיכה כאורה ולנו אומר בהעלותך!?

משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו אוהב אמר לו המלך תדע שאצלך אני סועד, אלא לך ותקן לי. הלך אוהבו והתקין מטה של הדיוט, מנורה של הדיוט ושלחן של הדיוט. כיון שבא המלך באו עמו שמשין סיבבו מיכן ומיכן מנורה של זהב לפניו, כיון שראה אוהבו את כל הכבוד התבייש והטמין את כל מה שהתקין לו שהיה הכל הדיוטות. אייל המלך לא אמרתי לך שאצלך אני סועד למה לא התקנת לי כלום? אמר לו אוהבו ראיתי את כל הכבוד הזה שבא עמך ונתביישתי והטמנתי כל מה שהתקנתי לך שהיו כלי הדיוטות. אמר לו המלך חייך שאני פוסל את כל כלי שהבאתי ובשביל אהבתך איני משתמש אלא בשלך.

וכן הקדוש ברוך הוא כולו אורה שנא' (דניאל ב) "ונהורא עמיה שרא" והוא אמר לישראל התקינו לי מנורה ונרות מה כתיב שם (שמות כה) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שם / שמות כ"ה) "ועשית מנורת זהב טהור" כיון שעשו באת שכינה מה כתיב שם (שם / שמות/ מ) "ולא יוכל משה לבא אל אהל מועד", מיד קרא למשה ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר מה דבר אליו? בהעלותך את הנרות.

שחר אבקשך / שלמה אבן גבירול

שחר אַבְקֶשְׁךָ, צוּרִי וּמִשְׁגָּבִי / אֶעֱרֹךְ לְפָנֶיךָ שַׁחְרִי וְגַם עֶרְבִי.
לְפָנַי גְּדַלְתָּךְ אֶעֱמַד וְאֶבְהֵל / כִּי עֵינֶיךָ תִּרְאֶה כָּל מַחְשְׁבוֹת לְבִי.

מה זה אֶשֶׁר יוכל הלב והלשון / לעשות ומה כח רוחי בתוך קרבי?
הנה לך תיטב זמרת אנוש על כן / אודך בעוד תהיה נשמת אלוה בי.

שפת אמת במדבר פרשת בהעלותך [תרל"ז]

אל מול פני המנורה יאירו כו' ובמד' משל למלך שהוכן לו סעודה בכלי הדיוטות וכשבא המלך עם כבוד גדלו הטמין ההדיוט כליו וצוה המלך לפסול כליו ולהשתמש רק בכלי הדיוטות כו'. ביאור הענין שע"י זה הביוש עצמו שראה והרגיש שצריך להטמין כליו ע"י שימש בהם המלך. וז"ש אל מול שצריך הכהן העובד לידע כי כל אלה המצות הם רמזים לאורות עליונים. ועי"ז מתבטל כל מעשיו בבושה והכנעה להבורא ית' ועי"ז עצמו יש עלי נחת רוח ע"י המעשים שלמטה. וכביכול פוסל הקדוש ברוך הוא העליונים לחיבת התחתונים. ובמד' ה' חפץ למען צדקו כו' כמה פעמים כתובה פרשת הנרות כו'. פי' כי בודאי בשורש המצוה למעלה יש כל אלה האורות וסודות הגנוזים בכל פרשיות התורה שמדברי' מהמצות הם שייכים לאותה המצוה אך כי אין בכח התחתונים להשיג כל זה. אכן הקדוש ברוך הוא בטובו מסר לנו כל התורה וסודותי' הגנוזים בה שעל ידי קיום המצוה לשם שמים כל אחד כפי כחו כך מתעוררין כל האורות למטלה שכך עשה השי"ת להיות תלויין אורות עליונים במצות אלו. וכתוב כמראה אשר הראה כו' את משה כן עשה כו'. ובמד' שנתקשה מרע"ה ונעשית מעצמה. וקשה שהרי כתיב בתורה שבצלאל עשאה וכן איתא במד' שתמה מרע"ה על בצלאל שיכול לעשותה ע"ש. אמנם ביאור הענין כי ודאי כפי מה שהשיג מרע"ה כל פרטי מעשה המנורה לא הי' בכח אנושי לעשותה. אך בצלאל לא השיג כל כך. וכפי השגתו עשאה ברצון ובכוונה טובה לש"ש. ולכך גמר השי"ת להיות נעשה כל שאר הדברים מעצמה. וז"ש כמראה שהראה למשה כך נעשה ע"י בצלאל אף שהוא לא השיג זאת כלל. וזה ללמד לכל מצוה שע"י רצון אמיתי לשם שמים נתקן הכל בעזרת הבורא ית' כמ"ש לאל גומר עלי. וגם זאת אמת שע"י ראיית מרע"ה שהראה לו ה' מעשה המנורה אף שמרע"ה נתקשה ולא הי' יכול לקיימה בפועל הועיל הראי' והכוונה שלו שיוכל בצלאל לעשותה. וכך הוא שהקב"ה מצרף מחשבה טובה של יחידי סגולה למעשה פשוטה של פשוטי בניי. כי נראה שאיש פשוט יכול יותר לקיים מצוה במעשה בפשיטות לשם שמים. והצדיק ע"י שמישיג יותר אינו יכול לקיים בפועל כ"כ. לכן הקדוש ברוך הוא מצרף המחשבה להמעשה. [כך יראה א"כ רצון הבורא ית'] ואמת שגם באדם עצמו הדעת שלו יותר מהמעשה והקב"ה מצרף כו' כנ"ל כי מרע"ה הוא הדעת של ישראל כנ"ל:

שפת אמת במדבר פרשת בהעלותך

במדרש אל מול פני המנורה יאירו כו' משל למלך שאמר לאוהבו תדע שאצלך אני סועד כו' הכין כלי הדיוטות כשבא המלך סיבבו משרתיו מנורות של זהב נתבייש והטמין כליו כו' עד שאמר המלך פוסל אני כולם ואיני משמש רק בשלך כו' ע"ש. לפי השכל נראה כי לא טוב עשה זה האוהב כי למה לא ישתמש המלך באמת בכלי מלכות. וגם מה נולד לו שנתבייש והי' לו לידע מקודם כי המלך אינו חסר לו ורק לכבודו צוהו להכין כלי הדיוטות. ואם הי' מבין זאת ולא הטמין כליו לא הי' צריך המלך לפסול כלי מלכות. וכן הענין בעבודת האדם לפניו ית' כי יש לו להבין שאין לו שייכות מצד עצם הפעולה רק מצד שהקב"ה אמר ונעשה רצונו. וכפי מה שנודע זה להאדם אינו מתבייש לעוה"ב וע"ז מבקשין ולא נבוש ולא נכלם. כי האדם שמחשב עצמו מעשיו כשבא לעלמא דקשוט ואינו מוצא לעצמו שום מציאות הוא מתבייש מאוד. אם כי עשה מעש"ט בעולם מטמין את מעשיו כמשל הנ"ל [ואין למעשיו מציאות רק בעולמות תחתונים שאין שם התגלות כלי מלכות כמשל הנ"ל] אבל אם הוא מלא בושה והכנעה בעודנו בעוה"ב אין צריך להטמין עצמו ומעשיו בעוה"ב. ועי"ז אמרו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. וכי הרצון לבוא לעלמא דקשוט בכרס מליאה מש"ס ופוסקים. רק להיות הלימוד בדחילו ורחימו כנ"ל. באופן שיוכל להיות תלמודו בידו כשבא לעלמא דקשוט ולא יתבייש ויטמין מעשיו כנ"ל. וזה הענין האמור בפסוק אל מול פני המנורה יאירו שלא יצטרך המלך לפסול כלי מלכות. וזה השבח ויעש כן שלא שינה. ומסתמא בהדלקת המנורה ראה אהרן הכהן

הארת המנורה העליונה כמ"ש במדרש מנורה טהורה ירדה כו'. ובמ"א אמרו במד' שנעשה המנורה מעצמה. ובמ"א אמר שבצלאל עשה ומסתמא הכל אמת. וזו המנורה היתה הכנה להתגלות נרות המנורה הטהורה. והגם כי אהרן ראה זאת לא נשתנה ולא נתבייש ועשה את שלו ולא הוצרך המלך לפסול מנורת המלכות כמשל הנ"ל:

בעל שם טוב ויקרא פרשת מצורע

יט. כלל גדול השתוות, פירוש, שיהיה שוה אצלו אם יחזיקוהו לחסרון ידיעה, או ליודע בכל התורה כולה, ודבר הגורם לזה הוא הדביקות בבורא יתברך שמו תדיר, שמחמתטו) טרדות הדביקות, אין לו פנאי לחשוב בדברים אלו, שטרוד תמיד לדבק עצמו למעלה בו יתברך שמו, ובכל דבר שיעשה, יחשוב בזה שהוא עושה נחת רוח לבורא יתברך שמו, ולא לצורך עצמו אפילו מעט, אפילו אם עשה שיהיה לו תענוג בעבודתו, לא יהיה לצורך עצמו: (צוואת הריב"ש דף ב' ע"ב)

כ. כתיב (תהלים ט"ז, ח') שויתי ה' לנגדי תמיד, שויתי לשון השתוות, בכל דבר המאורע הכל יהיה שוה אצלו, בין בענין שבני אדם משבחין אותו, או מבזין אותו, וכן בכל שאר דברים, וכן בכל המאכלות, בין שאוכל מעדנים, בין שאוכל שאר דברים, הכל ישוה בעיניו, כיון שהוסר היצר הרע ממנו לגמרי, וכל דבר שיארע, יאמר הלא זהו מאתו יתברך שמוטו) ואם בעיניו הגון וכו', וכל כוונתו לשם שמים, אבל מצד עצמו אין חילוק, וזה מדריגה גדולה מאוד: (צוואת הריב"ש דף ב' ע"א)

כא. ויחשוב שהוא מבני עולם העליון, ולא יהיו חשובים בעיניו כל בני אדם הדרים בעולם הזה, כי כל העולם הזה כולו הוא כגריר חרדל נגד העולם העליון, ויהיה שוה בעיניו אם יאהבוהו ואם ישנאוהו, כי אהבתם ושנאתם אין כלום, וכן לא ישגיח כלל על תאוות גופו המטונף שהואיז) צרעת משכא דחויא: (צוואת הריב"ש דף ב' ע"א)

כב. ישים עצמו כמי שאינו, כדאיתא בגמרא (סוטה כ"א ב) על פסוק (איוב כ"ח, י"ב) והחכמה מאין תמצא, והכוונה שיחשוב כמו שאינויית) בעולם הזה, ומה תועלת שיהיה חשוב בעיני בני אדם: (צוואת הריב"ש דף ו' ע"ב)

כג. שמעתי בשם אדוני אבי זקני זללה"ה, בענין הידוע הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי (מגילה י"ג א), ואמר שגאווה נקראיט) עבודה זרה וכל הכופר בה נקרא יהודי: (דגל מחנה אפרים בדרוש לפורים)

ספר שמות פרק יז

(ז) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסָּה וּמִרִיבָה עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתָּם אֶת יְדוּד לְאֹמֶר הַיֵּשׁ יְדוּד בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין:
(ח) וַיָּבֹא עֲמֶלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרַפְדִּים:

שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כו

מה כתיב שם (שם / שמות י"ז) / היש ה' בקרבנו אם אין ויבא עמלק, וכי מה ענין זה אצל זה משל לתינוק שהיה רוכב על כתיפו של אביו וראה חבירו של אביו אמר לו ראת את אבא, אמר לו אביו אתה רוכב על כתפי ואתה שואל עלי, הריני משליכך ויבא השונא וישלוט בך, כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל אני נשאתי אתכם על ענני כבוד ואתם אומרים היש ה' בקרבנו לפיכך יבא השונא וישלוט בכם הוי ויבא עמלק.

זוהר כרך ב (שמות) פרשת בשלח דף סד עמוד ב

א"ר אבא מהו שכתוב היש ה' בקרבנו, אם אין. האם שוטים היו ישראל, שלא ידעו דבר זה? והרי ראו השכינה לפניהם, וענני כבוד עליהם שסובבים אותם. והם אמרו, היש ה' בקרבנו, אם אין. אנשים שראו זיו וקר מלכם על הים. כמו, שראתה שפחה על הים, מה שלא ראה יחזקאל. והם נמצאו שוטים, ואמרו, היש ה' בקרבנו אם אין? אלא רצו לדעת בין עתיקא הסתום מכל סתומים, שהוא כתר, שנקרא אין, ובין ז"א, שנקרא הויה. ועיי"כ לא כתוב, אם יש ה' בקרבנו, אם לא. כמ"ש, אם ילך בתורתך, אם לא, אלא היש ה' בקרבנו, אם אין. א"כ למה נענשו? אלא על שעשו פירוד בין עתיקא לז"א. ועשו בנסיון, כמ"ש, ועל נסותם את ה', אמרו ישראל, אם זה בקרבנו, נשאל באופן אחד. ואם זה, נשאל באופן אחר. ועיי"כ מיד כתוב, ויבוא עמלק.

צפנת פענח שמות פרשת יתרו

אך לזה נסמך ויבא עמלק, על פי שזכרנו במקום אחר משל למלך שביקש רפואה מהרופאים שיחי' לעולם, ונתן לו רפואה שיתרחק מהגאווה ויתקרב לענוה ושפלות, וכל מה שנהג יותר שפלות נכנס בו עצם הגאווה אין נהג בענוה ושפלות יתירה, עד לבסוף הודיעו שינהג נשיאתו ברמה רק בקרבו ישמור שלא יגבה לבו בזה, וכמ"ש (תהלים קלא, א) ה' לא גבה לבי וכו', יעו"ש. וזה ענין עמלק שהוא היצר הרע, שמתגאה יותר בו בשפלותו לומר לו תמה אני עליך על שפלותך, וז"ש (דברים כה, יח) ויזנב בך כל הנחשלים אחריך, ר"ל מי שעושה עצמו זנב ואחריך לנהוג שפלות יתירה. וז"ש (דברים כה, יז - יט) זכור, לא תשכח וגו', ר"ל בתחלה מוזהר להרחיק מגסות הרוח הגורם שכחה, כמ"ש (דברים ח, יד) ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך, וכשירחק מגסות רוח לא ינהג שפלות יתירה, זכור את אשר עשה לך עמלק על ידי שפלות יתירה וכו'. וזהו שאמרו (אבות פ"ד מ"ד) מאוד מאוד הוי שפל רוח, ר"ל רוח, שבקרבו יהי שפל, ולא שפלות מגולה, כמו שהי' מעשה עמלק, והבן.

ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק שמות פרשת זכור

וזה גם כן ענין מה שאמרו היש ה' בקרבנו אם אין וכמו שמובא בזה"ק (ח"ב ס"ד ב) דבעו למינדע בין עתיקא סתימאה דכל סתימין דאיקרי אין ובין זעיר אנפין דאיקרי ה' והיינו שהיו מסופקים אם יש ה' בקרבנו שהשגת אלהות הוא בבחינת יש שהוא לפי שכל השגת אדם הוא בבחינת אין שהוא למעלה מן המוחין. וממילא לא היו מקושרים בקדושה בבחינת דעת שהוא בבחינת אין ועתיקא קדישא שהוא למעלה מן המוחין. וזה גם כן המכוון בטעם שרפו ידיהם מן התורה שהוא שכל מעשי התורה והמצוות שלהם היה ברפיון ועצלות בלא חיות מפני שלא קשרו החכמה שבמוח עם הרצון שבלב ועל דרך שאמרו (ברכות ס"ג א) כל המרפה עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום צרה וכתב בחידושי אגדות מהרש"א שגם שלומד ומקיימה רק הוא בריפוי ודרך ארעי אין בו כח וכו' שאמרו (שם ל"ב ב) דארבעה צריכין חיזוק תורה וכו' וכשהוא עושה ברפיון ובלא חיזוק הוא מפני שחסר ממנו בחינת הדעת שהוא החיזוק והחיות והקדושה של התורה והמצוות: